

עין משפט
גזר מצוה

צו א מיי פֿיר מהל' נוקי ממון הלכה ז צ סמג עשין לו טושי"ע חיימ סימן א סעיף א וסי' של סעיף ג:
צו ב מיי פֿיר שם הל' ז ופי"ה מהל' סנהדרין הל' ט סמג עשין ט טור שיע' שם סי' א סעיף א וסי' שאל סעיף ו:

צצה ג מיי פֿיה פֿיה מהל' סנהדרין הלכה יז סמג עשין לו טושי"ע שם סימן א סעיף ח:

צצה ד מיי פֿיה מהל' נוקי ממון הל' ט ופי"א מהל' רוצח הל' ד סמג עשין טו טושי"ע שם סי' מט סעיף ג וסימן תכ סעיף ח:
א ה מיי פֿיר מהלכות נערה הלכה יד סמג עשין מד טור לה"ע סי' קטו:
ב ו מיי שם הל' טו:

תורה אור **השלם**

1. בי תבנה בית ה'חדש וְעִשְׂתִּיתִּי מַעֲשֶׂה לַגָּזֶן וְלֹא תִשִּׁים דְּמִים בְּיָדֶיךָ כִּי יַעַל הַפֶּגֶל מִמֶּנּוּ: דבריו כב ה

גליון הש"ס

תום' ד"ה הא מני וכו' וסידור תימיה. ע"י משונת מהלכות"ם פ"ה י:

תוספות רי"ד

יוסיף' שסירה על שמירתו ת"ש כל המשלם יתר ממה שהזויק אינו משלם ע"פ עצמו. פ"י בכון גיטות העבר וכן אותו ומפתה ומבטיח לא רע ותשלומי כפל ותשלומי ד' וה' הוא פחות משלם ע"פ כגון חצי נזק דחס. לא תימא! פחות ממה שהזויק אלא אימא הא כמה שהזויק משלם ע"פ עצמו אי"ה ליחנה זה הכלל כל שאינו משלם כל מה שהזויק משלם ע"פ עצמו דמשמע פחות ומשמע יותר ותיובתא ופסיקא תלמודא והלכתא פלגא נזקא קנסא. פ"י דהואיל וכל חצי נזק אינו אלא הזיקא דלאו אורחיה לאו על רגא רמיא לנטורי בהכי אלא קנסא הוא כי הזכי דלוסיף ביה נטירותא תיובתא והלכתא אין טעמא מאי איתובת. פ"י תיובתיה הוא אורא משום דלא חגי הכי פ"י לא קנתי כל שאינו משלם (כחלו) [כמה שהזויק ש"מ] (נמי) חצי נזק [ממונא] הוא לאו תיובתא הוא כיון דאיכא חצי נזק צרורות דהל' גמירי לה דממונא הוא ומשלם ע"פ עצמו שהן תולדה דרגל פטורים לא קנתי פ"י משום כיון (דאיך) [דאיכא] חצי נזק המהשלם [ע"פ עצמו] (כנזק) [כנזן] בהמה המהלכת והתיחה צרורות מתחת רגליה וזויקי דנתן כבבא קמא דמשלם חצי נזק והאי חצי נזק ק"ל דהל' גמירי לה דממונא הוא ומשלם ע"פ עצמו שהן תולדה דרגל פטורים ברי"ה כרגל ונזקי רגל לאו קנסא נינהו אלא ממונא שהרי מועדת בתחילתה דגבי צרורות הוא דאקיל דחמא. וכוין דממונא הוא משלם ע"פ עצמו מ"ה לא פסיקא ליה למיתני כל שאינו משלם דהא איכא האי. והשתא דאמרת פ"ר קנסא האי כלבא דאיכל אימרא ושונרא דאיכל

תרנגולא וברבא משום הוא. פ"י אין דרכו בכך וכל נזק משונה בבהמה היו תולדה דקרן תמה שאין דרכה בכך וחצי נזק הוא שמשלם. וכוין דקנסא הוא לא מגבי' בבבל. פ"י בדייני כבל שאין שם סמיכה בזקנים ולא מיקרי אלהים מומחים ולובי קנס כתיב אשר ירשיעון אלהים. ואי תפיש נזק ממונו של מוזק גבי קנסא דחצי נזק ולא מפקי' מיניה. ואי אמר אזמיניה בהדי לדניא בא"י מוזמין לי. פ"י ואי לאו תפיש וזמר קמן קבעי לי זמנא בא"י קבעי' לי' ואי לא אויל משמתינן לי': בין כך ובין כך. פ"י בין שרעה נזק לילך בא"י בין לא. משמתינן ליה עד דמסלק הזויקה מכותיה מר' נתן דתניא אר"ג מנין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ולא יעמיד סולם רצועת שנאמר ולא תשים דמים בביתך. ופי' והיה נמי לקנס דאנוס ומפתה אע"ג דלא מגבי' ליה בבבל וא תפיש לא מפקי' מיניה אבל להזמינו לדין לא"י לא מוזמין ליה שאין עתה ישיבות קבועות שם כאשר היה אז. וראיתו בתשובותיו רב צמח גאון ז"ל אלו נערות שיש להן קנס ששאלת מהו להגבות שלא יאז חוטא ושכר כינצא בזה אמרו חכמים אין מגבינן קנס בבבל שלח ל"י חסדא חסדא קנס קמגבית בבבל אלמא הלכתא ררווחת היא שאין מגבינן

מא:

הא מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר. וליכא שיעורא דאי משום דמועד משלם כופר שלם ותם חצי משלם אלף חצי כופר הא לאו שיעורא הוא דהא תנן תם משלם חצי נזק ומועד נזק שלם וכופר ככלל וא"ת אכתי ליתני דמועד אף כשהוא בסקילה משלם

כופר ותם כשהוא בסקילה חצי משלם כופר כלל דהציאחו לנ"ד וישלם לך דהוא עצמו חצי משתלם אלף מגופו כדאמרין בפרק שור שנגנח ד' וה' (ב"ק דף קמז: ושם) וי"ל דהך נמי לא הוי שיעור דהוי ככלל הא דקתני תם מגופו ומועד מן העלליה *ומיהו תימנה דלא אשכחן בהדיא כזום מקום שהיה אומר ר' יוסי הגלילי דתם משלם חצי כופר ואי משום דדריש רבי יוסי הגלילי בפרק שור שנגנח ד' וה' (ג"ר שם) נקי מדמי ולדות ולא דריש נקי מחצי כופר מכלל דסבר דחייב דלפטא לעולם סבר דפטור וטעמא משום דפטור מחצי כופר לא אינטריקן קרא דכשהשור בסקילה לא שייך כופר דהציאחו לנ"ד וישלם לך וכשאין השור בסקילה כגון על פי עד אחד או על פי הצעלים פטור מדרכה דלאמר התם (דף מג.) [שור שהמית בן חורין שלא ככוונה פטור שנאמר השור יסקל וגם צעליו יומת בזמן שהשור בסקילה צעלים משלמין כופר כו' וגרסה דה"פ הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר פ"י דלא ממעט חצי כופר מנקי ולא דוקא משלם קאלמר אלף היה משלם אם היה לו ממה להשתלם ולשם תנא לא הוה חצי כופר שזר כי אם לרבי דלרבי דדריש נקי מחצי כופר ולית ליה דרכה וכשאין השור בסקילה מועד משלם ותם חצי משלם והא דנקט רבי יוסי הגלילי טפי מרבי עקיבא דדריש נקי מדמי עצד לדרכיה נמי דחצי כופר לא הוי שיעור דמי עצד הוי שיעור':

וא"י תפס בו. פ"ר"ת דדוקא אי תפס את המזיק עצמו **אכל דבר אחר** לא דלענין מזיק עצמו הקילו חכמים שיכול לתפוסו דל"כ יתפוס כל אשר לו ולא נפיק מיניה דאין דנין דיני קנסות ואם נזילא המומר ושלאר כדי נזק הוי אנו דנין דיני קנסות ודומק:

הדרן עלך אלו נערות

נערה. לא הספיקה לעמוד ברין עד שמת האב הרי הן של

עצמה. תימנה מינח קנס אלף כזשת ופגס דממונא הוא דלחין צעי למיחוי ושמה מקראי דלעיל דנפיק כזשת ופגס איתקוש אדהדי כדפי' לעיל:ס' לאציה

היא משונה שאין דרכה בכך וחצי נזק הוא דמשלם וכוין דקנסא הוא לא מגבינן ליה צדייני ככל שאין שם סמיכה בזקנים ולא מקרי אלהים מומחים ולובי קנס מומחים וגבי קנס כתיב **ירשיעון אלהים: אורחיה** הוא. והוו להו נזקי דשן ושן משלמת נזק שלם וממונא הוא וגובין אותו כצבל: **ואי ספס**. נזק ממונא דמזיק גבי קנסא דחצי נזק דאין כר"ך לנזק לפנינו: **לא מפיקין מיניה**. וגבי פלגא נזקיה: **ואי**. לא תפוס ואמר קמן קצעו לי זמנא כזרעא דישכאל הסיאוחו לילך עמי לדון לפני דייני ארך ישראל קצעין ליה: **צין כך וצין כך**. צין שרואה נזק לילך לארך ישראל צין שאינו רואה: **משמתינ ליה**. למזיק מיהא להרוג אותו כלז ולסלק היזיקה:

הדרן עלך אלו נערות

נערה שנפתחה. והנער בתפוסה. והנער נמי לאציה כזתוסה. בתפוסה לינשא דקרא ותפשה ושכח עמה (דברים כז): **לא הספיקה לעמוד ברין כו'**. כיון דלא עמדה צדין לאו ממון הוא להורישו לצניו ואמרין לקמן (דף מג.) אין אדם מוריש לצנו זכות שזכתה לו תורה צנתו וילין לה מקרא: **מס האב**. משעמדה צדין צגרה קודם מיתה צין לא צגרה: **הרי הן של אחין**. דכיון דעמדה צדין זכה בהן אב: **ר"ש אומר**. אע"פ שעמדה צדין לא הוי ממון דאז להורישו לצניו עד דמתי לדידי ובגמרא [מנ:] יליף טעמא:

אלו נערות פרק שלישי כתובות

הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר סם משלם חצי כופר. דדריש להאי נקי' לדרכה אחריתי למני ולדות אם נגח אשה ויאלו ילדיה הלכך לא הוה ליה לפלוני צייניהו כזופר. וכי תימא הוה ליה לפלוני דהאי פלגא והאי כוליה ההיא ככלל רישא היא דקתני תם משלם חצי נזק ומועד נזק שלם ותנא צניקין והוא הדין לכופר: **מאי לאו כסם**. ואי משום דקתני צה המית שזרי את פלוני דחיציו כופר ותם לאו צר כופר הוא הא מני רבי יוסי הגלילי היא: **אדסני עצדו של פלוני כו'**. דלא אשכח פטור על פי עצמו אלף צעדר: **ניפלוג דידיה**. צנן חורין וצבהמה נמי הוה מני לשנויי חילוק ולמייתי דאיכא דלא משלם על פי עצמו: **כד"א**. דמשלם ע"פ עצמו כמועד כו': **כולה כמועד קמיירי**. כמועד אחת לאשמועי' דאף הוה יא צו חילוק דאיכא ציה מידי דלא משלם על פי עצמו ומאי ניחוי נגיחת עצד ואי הוה מני דקאחמרת הוה צדיק נמי לאורחיה דרישא איירי כמועד וסיפא ניתני תם ומה לי שצקה תנא לאורחיה גבי נזק דלגל מכן חורין לעצד מה לי שצקה צניוק ולדלג ממועד לתם: **יסר על מה שזויק**. כגון נגיחת עצד וכן אונס ומפתה ומזילא שם רע ותשלומי כפל ותשלומי ארצעה וחמשה: **הא פחות ממה שזויק**. כגון חצי נזק דתם: **הכי גרסינן ליסני כל שאינו משלם כמה שזויק אינו משלם ע"פ עצמו: והלכא פלגא ניוקא קנסא**. דהואיל וכל חצי נזק אינו אלף צניקא דלאו אורחיה לאו על מריה הוה רמיא למינטריה כזכי אלף קנסא הוא כי היכי דלוסיף ציה נטירותא: **טעמא מאי איסופב**. כלומר תיובתא מלאי היא: **משום דלא קסני כל שאינו משלם כמה שזויק אינו משלם על פי עצמו**. דלישחמט מינה נמי חצי נזק הא לאו תיובתא היא: **כיון דאיכא חצי נזק**. דמשתלם צניוק צמהה כמהלכת והמזיק לזרות מתחת רגליה והזיקה דמתן צצבא קמא (דף יז.) דמשלמת חצי נזק וצההוא חצי נזק קיימא לן צב"ק^(א) דהלכתא גמירי לה מסיקי שהוא מולדה של רגל ופטורה צרה"ר כי רגל ונזקי רגל לאו קנסא נינהו אלף ממונא שהרי מועדת מתחילתה וגבי זרורות הוא דאקיל רחמנא וכוין דממונא הוא משלם ע"פ עצמו משום הכי לא פסיקא ליה למיתני כל שאינו משלם כמה שזויק דהא איכא האי: **דאפיל אימרי**. שחנק טלאים חיים וזכלם: **משונה הוא**. אין דרכו צכך וכל נזק משונה צצהמה הוי מולדה דקרן תמה שאף

חצי כופר ^(ב)ת"ש המית שזרי את פלוני או שזרו של פלוני הרי זה משלם על פי עצמו מאי לאו בתם לא במועד אבל בתם מאי אינו משלם על פי עצמו אדחתי סיפא עבדו של פלוני אינו משלם ע"פ עצמו ניפלוג וניתני בדידה במה דברים אמורים במועד אבל תם אינו משלם על פי עצמו כולה במועד קמיירי ת"ש זה הכלל כל המשלם יתר על מה שהזיק אינו משלם ע"פ עצמו הא פחות ממה שהזיק משלם ע"פ עצמו לא תימא הא פחות ממה שהזיק אלא אימא הא כמה שהזיק משלם ע"פ עצמו אבל פחות מאי אינו משלם ע"פ עצמו ליתני זה הכלל כל שאינו משלם כמה שהזיק אינו משלם על פי עצמו דמשמע פחות ומשמע יתר תיובתא והלכתא פלגא ניוקא קנסא ^(א)תיובתא והלכתא אין טעמא מאי איתותב משום דלא קתני כמה שהזיק לא פסיקא ליה כיון דאיכא א"חצי נזק צרורות דהלכתא גמירי לה דממונא הוא משום הכי לא קתני והשתא דאמרת פלגא ניוקא קנסא יֵהאי כלבא דאכל אימרי ושונרא דאיכל תרנגולי רברבי משונה הוא ולא מגבינן בבבל אבל זוטרי אורחיה הוא ומגבינן יזאי תפס לא מפיקין מיניה ואי אמר אקבעו לי זימנא לארין ישראל מקבעינן ליה ואי לא אויל משמתינן ליה בין כך ובין כך משמתינן ליה דאמרין ליה סליק הזויק ^(א)מדרכי נתן דתניא ר' נתן אומר ימנין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ולא יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו שנאמר ואלא תשים דמים בביתך:

הדרן עלך אלו נערות

נערה השנתפתחה בושתה ופגמה וקנסה של אביה והנער בתפוסה יעמדה

ברין עד שלא מת האב הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין לא הספיקה לעמוד ברין עד שמת האב הרי הן של עצמה ^(א)עמדה ברין עד שלא בגרה הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין לא הספיקה לעמוד ברין עד שבגרה הרי הן של עצמה רבי שמעון אומר אם לא הספיקה לגבות עד ^(א)שמת האב הרי הן של עצמה מעשה

היא משונה שאין דרכה בכך וחצי נזק הוא דמשלם וכוין דקנסא הוא לא מגבינן ליה צדייני ככל שאין שם סמיכה בזקנים ולא מקרי אלהים מומחים ולובי קנס מומחים וגבי קנס כתיב **ירשיעון אלהים: אורחיה** הוא. והוו להו נזקי דשן ושן משלמת נזק שלם וממונא הוא וגובין אותו כצבל: **ואי ספס**. נזק ממונא דמזיק גבי קנסא דחצי נזק דאין כר"ך לנזק לפנינו: **לא מפיקין מיניה**. וגבי פלגא נזקיה: **ואי**. לא תפוס ואמר קמן קצעו לי זמנא כזרעא דישכאל הסיאוחו לילך עמי לדון לפני דייני ארך ישראל קצעין ליה: **צין כך וצין כך**. צין שרואה נזק לילך לארך ישראל צין שאינו רואה: **משמתינ ליה**. למזיק מיהא להרוג אותו כלז ולסלק היזיקה:

הדרן עלך אלו נערות

נערה שנפתחה. והנער בתפוסה. והנער נמי לאציה כזתוסה. בתפוסה לינשא דקרא ותפשה ושכח עמה (דברים כז): **לא הספיקה לעמוד ברין כו'**. כיון דלא עמדה צדין לאו ממון הוא להורישו לצניו ואמרין לקמן (דף מג.) אין אדם מוריש לצנו זכות שזכתה לו תורה צנתו וילין לה מקרא: **מס האב**. משעמדה צדין צגרה קודם מיתה צין לא צגרה: **הרי הן של אחין**. דכיון דעמדה צדין זכה בהן אב: **ר"ש אומר**. אע"פ שעמדה צדין לא הוי ממון דאז להורישו לצניו עד דמתי לדידי ובגמרא [מנ:] יליף טעמא:

מעשה

חוטא נשכר ושלא יהיו [בני אדם] פרוצים בניזקין שכיון שהם יודעים שאין מגבינן קנסות בבבל שולחין יד זה בזה והגו חכמים האחרונים לנדותו עד שהוא מפייסו בממון או שירבה עליו רעים ויפייסנו בדברים. ומעשה בא' שהפלי שניו של חבריו ובא לפני מר רב צמח גאון ז"ל וא"ר דל קצוב אני חותך עליך ופיסיסוהו בא ממון או בדברים ועכשיו כל דיני קנסות בטלו ומנהג שהנהיג אדונינו מר רב צמח גאון ז"ל אנו נוהגים בו היום בכל קהילות הקודש:

פירק ד נערה שנתפתחה בושתה ופגמה וקנסה לאביה והנער בתפוסה. פ"י המורה והצער נמי לאביה כלומר יתירה עליה אנוסה שכן יש לה צער ולישנא דקרא נקט ותפשה ושכח עמה עמדה ברין עד שלא מת האב הי"ה של אב מת האב הי"ה של אחין אם לא הספיקה לעמוד ברין עד שמת האב הי"ה של עצמה עמדה ברין עד שלא בגרה הי"ה של אב מת האב הי"ה של אחין אם לא הספיקה לעמוד ברין עד שבגרה הי"ה של עצמה רש"א אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב הי"ה של עצמה מע"י ומציאתא אע"פ שלא גבתה מת האב הי"ה של אחין. פ"י אם עמדה ברין עד שלא מת האב ונתחייב ברין ליתן לאב הקנס

מסורת הש"ס

(א) [ב"ק טו: מג.]. (ב) [קשה דלא מני מני הכי דמשמע ע"פ עצמו חצי משלם אלף ע"פ עדים משלם והלכא לא סבר כר' יוסי הגלילי אלף סבר דאפילו ע"פ עדים חצי משלם חצי כופר ומירק מהר"ם דמ"מ הוי ליה לפלוני צדידיה צשורי של פלוני גרדאח ולא הוי ליה למינקט עצד. ת"י.]. (ג) [עירובין י. טו: ב"ק טו:]. (ד) [ב"ק טו: מו., ס. ג"א ר"ש אומר אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב הרי הן של עצמה. (ו) ג"א שגגרה. (ז) [שמות כב.] (ח) [דף ג.]. (ט) כס"א טקף: אלהים, (י) [נתי' טוס' ב"ק טו: ד"ה הא.]. (כ) [דף נ' ד"ה יא.].

מוסף רש"י

ר' יוסי הגלילי היא דאמר. בפרק שור שנגנח את הפרה (מב.) תם משלם חצי כופר. וליכא שיעורא דאי משום דמועד משלם כופר חצי כופר, לאו שיעורא הוא דהא מני לה תם משלם חצי נזק ומועד נזק שלם וכופר ככלל (שם טו) מאי לאו בהם. וה"ק המית שזרי את פלוני ומשלם חצי כופר, ור' יוסי הגלילי היא, או שזרי של פלוני המית, משלם ע"פ עצמו חצי נזק, אלאמא ממונא הוא (שם יט.) דבריו של פלוני. הא קנסא הוא דמשלם שלשים כלבים ואפילו חצי נזק אלף דינר (שם.) לפלוג ולינתי דבריה. בקמייתא גופיה דמינת שזרי שזרו על פלוני מני לפלוני (שם.) כולה במועד קמיירי. וזילוקוס דמועד צני לאשמועינן (שם.) ויתר על מה שהזיק. כגון שפיש על עצד (שם.) הא פחות ממה שהזיק. כגון חצי נזק דתם, משלם על פי עצמו (שם.) כמה שהזיק. חזק שלם דמועד (שם.) משום דלא קתני כמה שהזיק. הא לאו תיובתא היא, דלא פסיקא ליה למיתני כמה שזויק, ליהוי משמע דפחות חצי משלם ע"פ עצמו, כיון דאיכא חצי נזק צרורות. דאחי משלם כמה שזויק ואפילו הכי משלם על פי עצמו, דהלכתא גמירי לה דממונא הוא (שם.) דאכל אימרי. כניסס (שם.) רברבי. מרגוליס וכניסס גדולס דאין דרך ככל ומתול להוכינ (שם) משונה הוא. דאין דנין צכך והוי מולדה דקאן לשלם חצי נזק, ולא מגבינן בבבל. דאין דנין דיני קנסות אלף צנזוקין וצבלא חצי סמיכה (שם.) ואי תפס. נזק צצבל לא מפיקין מיניה, ואי לא תפס נזק ואמר קצעו לי זמן ללמי כזכי לארעא דישכאל. קצעין ליה (שם.) משמתינן ליה. להרוג את הכלב ואת החמול (שם.) סליק הזויק. סיהרגס (שם.) הדרן עלך אלו נערות

תוספות רי"ד (המשך)

קנסות אלא ביירושלים ובסנהדרין של כי"ג והו קאמרי א"ר נזקי שור בשזור ונזקי שור באדם גובין אותו בבבל אבל אדם באדם ואדם בשור אין מגבינן אותו בבבל (ולא) [נאך] משום שלא יחא חוטא נשכר ושלא יהיו [בני אדם] פרוצים בניזקין שכיון שהם יודעים שאין מגבינן קנסות בבבל שולחין יד זה בזה והגו חכמים האחרונים לנדותו עד שהוא מפייסו בממון או שירבה עליו רעים ויפייסנו בדברים. ומעשה בא' שהפלי שניו של חבריו ובא לפני מר רב צמח גאון ז"ל וא"ר דל קצוב אני חותך עליך ופיסיסוהו בא בממון או בדברים ועכשיו כל דיני קנסות בטלו ומנהג שהנהיג אדונינו מר רב צמח גאון ז"ל אנו נוהגים בו היום בכל קהילות הקודש:

פירק ד נערה שנתפתחה בושתה ופגמה וקנסה לאביה והנער בתפוסה. פ"י המורה והצער נמי לאביה כלומר יתירה עליה אנוסה שכן יש לה צער ולישנא דקרא נקט ותפשה ושכח עמה עמדה ברין עד שלא מת האב הי"ה של אב מת האב הי"ה של אחין אם לא הספיקה לעמוד ברין עד שמת האב הי"ה של עצמה עמדה ברין עד שלא בגרה הי"ה של אב מת האב הי"ה של אחין אם לא הספיקה לעמוד ברין עד שבגרה הי"ה של עצמה רש"א אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב הי"ה של עצמה מע"י ומציאתא אע"פ שלא גבתה מת האב הי"ה של אחין. פ"י אם עמדה ברין עד שלא מת האב ונתחייב ברין ליתן לאב הקנס